

Teresa Kostkiewiczowa

Zagadnienia preromantyzmu w literaturze drugiej połowy XVIII i początku XIX wieku

Biuletyn Polonistyczny 16/47, 111-113

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kwie, który podzielili się z uczestnikami sesji doświadczeniami i osiągnięciami slawistów i polonistów radzieckich.

Zamykając sesję, rektor UJ prof. Mieczysław Karas podkreślił wielokierunkowość tematyczną wygłoszonych referatów, wskazał na interesujące dyskusje, jakie im towarzyszyły, i wyraził nadzieję, że tego rodzaju spotkania będą kontynuowane.

Mgr Marek Gumkowski
Instytut Badań Literackich

ZAGADNIENIA PREROMANTYZMU
W LITERATURZE DRUGIEJ POŁOWY XVIII
I POCZĄTKU XIX WIEKU

Sprawozdanie z konferencji naukowej

W dniach 4-5 grudnia 1972 r. odbyła się we Wrocławiu konferencja poświęcona zagadnieniom preromantyzmu w literaturze drugiej połowy XVIII i początku XIX wieku, zorganizowana przez Pracownię Historii Literatury Polskiego Oświecenia IBL PAN.

Problemy związane z terminem "preromantyzm" oraz odpowiadającymi mu pojęciami stały się ostatnio przedmiotem żywego zainteresowania badaczy literatury, kultury i historii idei w XVIII w. Formułowane są różnorodne opinie dotyczące zawartości znaczeniowej słowa "preromantyzm" oraz miejsca określonych tym terminem zjawisk w procesie rozwojowym kultury na przełomie XVIII i XIX w. W związku z tym wynikła potrzeba określenia głównych stanowisk badawczych i konfrontacji poglądów w sprawach interesujących zarówno historyków literatury oświecenia, jak badaczy romantyzmu, którzy także wzięli udział w spotkaniu.

Konferencję zapoczątkowały referaty prezentujące stan badań oraz dzieje terminu "preromantyzm" w nauce europejskiej.

Prof. dr Ewa R a d k o w s k a w wystąpieniu zatytułowanym "Termin »preromantyzm« u historyków literatury francuskiej" omówiła proces kształtowania się pojęcia w nauce francuskiej od końca XIX w. aż do czasów najnowszych. Referując bardzo różnorodne stanowiska badaczy, którzy akceptowali bądź

negowali przydatność terminu, autorka zwracała uwagę na zależność tych opinii od przyjmowanych w każdym przypadku wyznaczników romantyzmu. Obszerna część referatu poświęcona była przedstawieniu problematyki sympozjum badaczy francuskich, jakie na temat preromantyzmu odbyło się wiosną 1972 r. w Clermont-Ferrand.

Referat doc. dr Zofii S i n k o, "Z zagadnień preromantyzmu angielskiego. Termin i zjawisko", zwrócił uwagę na fakt, że jakkolwiek w nauce angielskiej nie ma sporów o termin, to jednak samo zjawisko literatury przygotowującej czy też tylko poprzedzającej romantyzm również stanowi przedmiot kontrowersji i jest różnie interpretowane. Autorka referatu podkreśliła, że w sytuacji angielskiej szczególną, ogólnoeuropejską rolę pełniło wykształcanie się i funkcjonowanie tendencji i pojęć estetycznych, ważnych z punktu widzenia teorii romantycznych, np. pojęcie geniuszu, oryginalności, wzniosłości. Sprawie tej poświęcona została znaczna część wystąpienia.

Doc. dr Alina W i t k o w s k a w referacie "Natura i kosmos romantyczny" przedstawiła trzy różne koncepcje idei natury oraz stosunku natury i człowieka, właściwe trzem orientacjom światopoglądowym: oświeceniowej, sentymentalnej i romantycznej. W zarysowanej w ten sposób triadzie na szczególną uwagę zasługuje występujący w obrębie struktury sentymentalnej moment inicjacji w nowy porządek romantyczny. Moment ten autorka upatruje w samobójstwie sentymentalnym (Werter), które jest wyrazem przekonań o pozorności opozycji między człowiekiem i naturą, i prowadzi do pełnej jedności obu partnerów. Owa jedność, wyrażająca się m.in. w romantycznej interpretacji toposu "księgi natury" i prowadząca do poczucia absolutu - to nowy element świadomości romantycznej.

Pozostałe referaty wygłoszone na konferencji dotyczyły zagadnień literatury polskiej.

Mgr Irena K i t o w i c z o w a w wystąpieniu zatytułowanym "Wypowiedź metakrytyczna w krytyce literackiej lat 1800-1820" zajęła się przemianami w zakresie krytyki literackiej. W oparciu o analizę poetyki wypowiedzi krytycznych oraz zawartych w nich formuł typu metakrytycznego autorka ukazała kształtowanie się nowego rozumienia funkcji krytyka literac-

kiego, jego zadań oraz stosunku do autora, dzieła i publiczności literackiej. Szczególny nacisk położony został na konstatacje dotyczące stosunku wypowiedzi krytycznej do dzieła literackiego, zapowiadającego sytuację bliską krytyce romantycznej.

Referat dra Mariana Maciejewskiego, " »Synowie sławy« . Poemat epicki okresu Oświecenia wobec problematyki preromantyzmu", podjął bardzo istotny problem przemian gatunkowych epiki wierszowanej. Wnikliwa interpretacja tekstów poematów epickich z początku XIX w. pozwoliła autorowi zaprezentować tezę, iż w omawianym okresie zachodzą w tym gatunku istotne zmiany jakościowe, sygnalizowane przez cały szereg swoistych znaków literackich. Należy do nich przede wszystkim konstrukcja i wyposażenie bohaterów charakteryzowanych jako "synowie sławy".

Referat mgr Aliny Siomka Jłowny, "Z zagadnień epigramatu w okresie przedromantycznym", dotyczył epigramatycznej twórczości Kazimierza Brodzińskiego i interesował się tymi cechami, które ją odróżniają od wzorca klasycystycznego. Autorka podjęła próbę zinterpretowania swoistej filozofii wpisanej w epigramatykę tego autora, której sens oddawała formuła: "Cichej prawdzie hołduję i starej prostocie".

Wszystkie referaty były przedmiotem obszernych dyskusji, w których zajmowano się zarówno rozwijanymi w nich problemami szczegółowymi, jak i generalnymi wnioskami, jakie z tych rozważań płynąć mogą dla kwestii zasadniczej - potrzeby i zawartości znaczeniowej terminu "preromantyzm" w literaturze polskiej. Sprawa ta winna stać się przedmiotem dalszych badań, którymi objąć trzeba szczególnie literaturę lat 1800-1820.

Dr hab. Teresa Kostkiewiczowa
Instytut Badań Literackich

75 ROCZNICA URODZIN WŁADYSŁAWA BRONIEWSKIEGO Sprawozdanie z sesji naukowej

W dniach 15-16 grudnia 1972 r. odbyła się Sesja Naukowa z okazji 75 rocznicy urodzin Władysława Broniewskiego, zorganizowana przez Instytut Badań Literackich PAN.